

O EVALUARE A RELAȚIEI BILATERALE UE-CHINA ÎN CONTEXTUL ECONOMIC ȘI GEOSTRATEGIC ACTUAL. POZIȚIA ROMÂNIEI¹

Iulia Monica Oehler-Șincai^{1*}

¹Institutul de Economie Mondială, București, România

Rezumat

China se evidențiază ca o putere economică în ascensiune. Avansarea sa în clasamentele internaționale se remarcă deopotrivă în planul PIB-ului, în sfera fluxurilor comerciale și investiționale globale și în materie de indicatori calitativi. Pe baza acestor evoluții, China este din ce în ce mai asertivă, deopotrivă în plan regional și global. La nivel mondial, asertivitatea sa este relevată de cel mai amplu proiect lansat vreodată de o singură țară: O Centură, Un Drum (OBOR). Acesta reprezintă „o prioritate strategică” a liderilor chinezi, motivată de factori economici și geopolitici, interni și externi Chinei. Inițiativa include cooperarea cu peste 70 de țări și organizații internaționale, din Asia până în Europa și Africa. Totodată, presupune sporirea coordonării statelor lumii în materie de politici, creșterea integrării financiare, promovarea schimburilor comerciale și investiționale, încurajarea conectivității prin proiecte de infrastructură, dar și încurajarea circulației persoanelor și a schimburilor culturale. Această inițiativă, precum și platforma de cooperare cu 16 țări din Europa Centrală și de Est (16+1) au deschis însă atât noi căi de intensificare a relațiilor bilaterale UE-China, dar și o concurență nejustificată între țările membre ale UE pentru resursele financiare chineze, deși de parteneriatul strategic UE-China, OBOR și 16+1 pot beneficia toate țările implicate, ținând cont de propriile avantaje competitive. România, ca țară membră a UE și participantă la platforma 16+1 trebuie să țină cont deopotrivă de noile oportunități și de necesitatea unei cooperări active cu toate țările lumii.

Cuvinte-cheie: China, UE, parteneriat strategic, O Centură, Un Drum (OBOR), 16+1

Clasificare JEL: E22, E44, E61, F02, F14, F21, O52, O53

1. Consolidarea locului și rolului Chinei în economia mondială

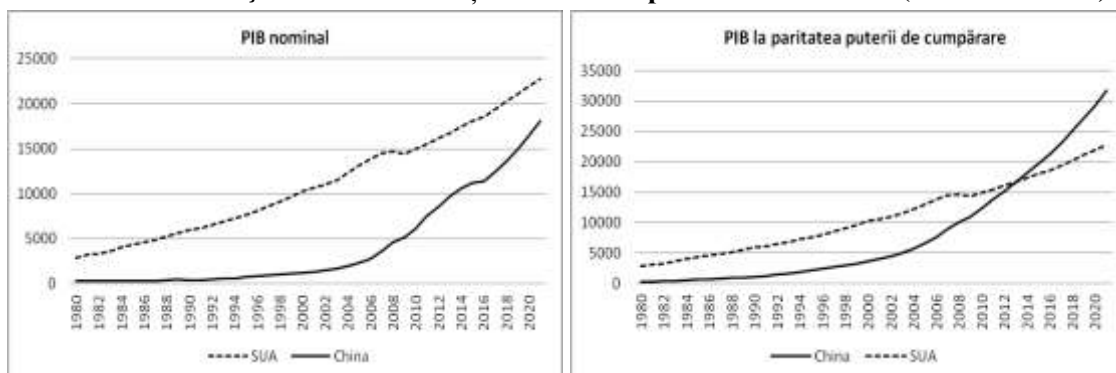
Incontestabil, China este o putere economică în ascensiune. Ponderea sa în produsul brut mondial nominal depășește deja 15% și marchează un trend crescător. În pofida încetinirii treptate a ritmului de creștere a PIB-ului său (către un nivel de 6% anual), pe fondul reechilibrării economiei dinspre comerț și investiții ca motoare ale creșterii către economia bazată pe cunoaștere, servicii și consumul intern, economia chineză este robustă, complexă și puternic integrată în economia mondială. Totodată, ritmul său de creștere rămâne superior mediei grupului țărilor în dezvoltare și emergente. Acesta depășește cu mult ritmul de creștere a PIB-ului economiilor dezvoltate, ceea ce face ca decalajul dintre PIB-ul nominal al Chinei și cel al SUA să se diminueze, China apropiindu-se tot mai mult de poziția numărul unu a ierarhiei mondiale. Mai merită menționat faptul că, prin prisma PIB-ului la paritatea puterii de cumpărare, China a devansat SUA încă din 2014 (**Graficul 1**). Ascensiunea Chinei în

¹ Articolul reprezintă contribuția autorului la studiul „O propunere de viziune strategică a Uniunii Europene – Evaluarea domeniilor de acțiune cu relevanță pentru viziunea strategică a Uniunii și raportarea la interesele României (temă multianuală)”, coordonatori Dr. Napoleon Pop, Dr. Petre Prisecaru, coordonator executiv Dr. Andreea Drăgoi, Institutul de Economie Mondială (IEM), Academia Română, București, noiembrie 2016.

* Autor de contact: Dr. Iulia Monica Oehler-Șincai, e-mail monica.oebler@iem.ro.

ierarhiile mondiale se remarcă deopotrivă în sfera fluxurilor comerciale și investiționale globale și în materie de indicatori calitativi (precum indicele competitivității globale, indicele complexității economice, progres tehnologic, capacitate de inovare, sporire a gradului de urbanizare etc.).

Graficul 1: Evoluția PIB-ului SUA și al Chinei în perioada 1980-2021 (miliarde dolari)

Notă: Estimări pentru 2016 și prognoze pentru 2017-2020.

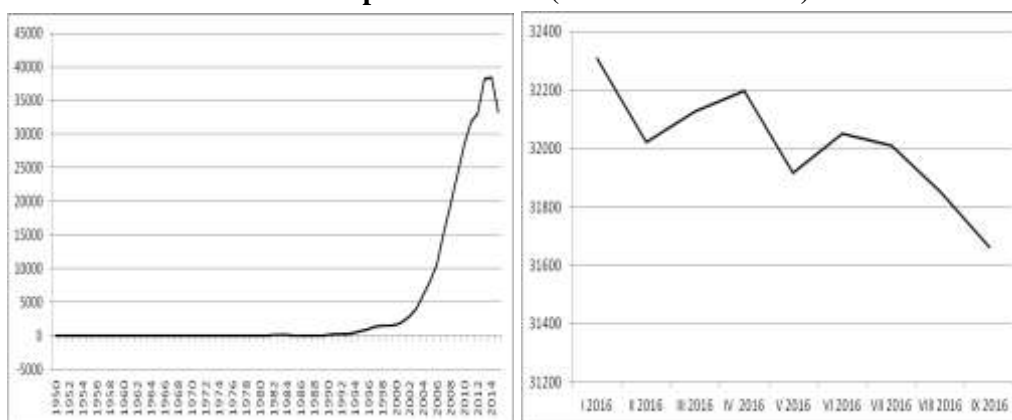
Sursa: Grafic elaborat de autor pe baza datelor IMF (2016).

Analizând **principalii indicatori macroeconomici ai Chinei**, se evidențiază o situație economică favorabilă în ceea ce privește deficitul bugetar (sub 3% din PIB), datoria publică (circa 45% din PIB), rata inflației (2%), rata șomajului (4% din populația activă), balanța contului curent (excedentară, aproape de 3% din PIB), nivelul investițiilor productive (circa 45% din PIB) etc. Cu toate acestea, voci puternice din rândul economiștilor susțin că grupul celor încrezători în „miracolul chinez” a devenit minoritar, iar acest grup se restrânge tot mai mult. Printre argumentele care vin în sprijinul acestei aserțiuni se numără: datoria totală a Chinei (externă și internă, care se apropie de 250% din PIB), bula imobiliară, situația întreprinderilor de stat neperformante și dificultățile din sectorul financiar-bancar, deși China dispune de strategiile, resursele financiare și voința politică necesare pentru a înlătura slăbiciunile și amenințările existente (Roach, 2016).

O serie de țări au devenit și continuă să fie puternic dependente de evoluția cererii chineze pe principalele piețe internaționale. Dintre acestea se evidențiază Australia, Noua Zeelandă, Canada, Rusia și Brazilia. Cererea de materii prime din partea Chinei, boom-ul prețurilor produselor de bază în perioada 2003-2008 au făcut ca cele cinci țări amintite să ajungă la o pondere de 9% din produsul brut mondial (Roach, 2016). În pofida diversificării acestor economii în ultimul deceniu, acestea rămân puternic dependente de evoluția economiei chineze prin canalul cererii-ofertei și prețurilor materiilor prime, fapt reflectat și de variația cursurilor lor de schimb, în strânsă legătură cu perspectivele creșterii economiei chineze. Totodată, partenerii asiatici ai Chinei, inclusiv *tigrii asiatici* din prima și a doua generație (Singapore, Hong Kong-China, Taiwan-China, Coreea de Sud; Malaysia, Indonezia, Thailanda, Filipine), dar și Japonia, sunt puternic dependente de China prin prisma comerțului. În același timp, China constituie a patra piață importantă de export pentru SUA (7% din total, după Canada, UE și Mexic) și a doua pentru UE (aproape 10% din total, după SUA, către care se îndreaptă 20% din exporturile extra-comunitare).

China continuă să dețină **cel mai ridicat volum al rezervelor valutare din lume** (3.166 miliarde dolari în septembrie 2016). Cu toate acestea, se remarcă o tendință generală de diminuare a acestuia (**Graficul 2**). Această evoluție este determinată în principal de fenomenul de „fugă a capitalului”, generat de încheierea programului de relaxare cantitativă adoptat de Sistemul Federal de Rezerve al SUA (FED) și amplificat de așteptările actorilor economici privind creșterea treptată a ratei dobânzii de politică monetară în SUA. Autoritățile chineze sunt nevoite să intervină pentru a preveni o depreciere prea accentuată a monedei naționale, yuanul (renminbi, RMB) în raport cu dolarul. Aprecierea dolarului este echivalentă cu sporirea datoriei externe și scumpirea creditelor, cu efecte directe asupra populației și mediului de afaceri.

Graficul 2: Evoluția rezervei valutare a Chinei în perioada 1950-2015 și ianuarie-septembrie 2016 (100 milioane dolari)

Sursa: SAFE (2016).

În același timp, se evidențiază intensificarea vânzărilor de titluri de stat americane deținute de Banca Centrală a Chinei. Acesta nu este un fenomen singular: și alte țări, precum Japonia, Rusia, Arabia Saudită, Emiratele Arabe Unite recurg la vânzarea titlurilor de stat americane, în schimb altele continuă să achiziționeze aceste titluri (în special paradisurile fiscale, dar și India, Germania, Coreea de Sud). China deținea în august 2016 titluri de stat americane în valoare de 1.185 miliarde dolari, cu 85 miliarde dolari mai puțin decât în august 2015 (US Department of the Treasury, 2016). Printre motivele vânzării de către China a titlurilor de stat americane se numără susținerea yuanului, având în vedere că încetinirea ritmului de creștere economică conduce la intensificarea „fugii capitalului”. Această tendință se va accentua în perioada următoare, deoarece scăderea cererii pentru titlurile de stat americane este însoțită de sporirea randamentelor acestora (prognostată de experții internaționali la 2% la sfârșitul anului 2016 pentru bonurile de tezaur de referință). Aceasta semnifică și costuri de finanțare mai ridicate pentru economia americană. În august 2016, valoarea totală a titlurilor de stat americane se ridica la 6.196 miliarde dolari, comparativ cu 6.102 miliarde dolari în august 2015.

Nu în ultimul rând, trebuie menționat că RMB a fost inclus, începând cu 1 octombrie 2016 în coșul drepturilor speciale de tragere al Fondului Monetar Internațional (FMI), alături de dolar, euro, yenul japonez și lira sterlină. Acest pas marchează noi oportunități pe calea

internaționalizării monedei naționale chineze. Ponderile celor cinci valute în coșul de calcul al drepturilor speciale de tragere (DST) sunt următoarele: dolarul (41,73%), euro (30,93%), moneda chineză (10,92%), yenul japonez (8,33%) și lira sterlină (8,09%).²

Prezenta schiță surprinde doar câteva trăsături ale economiei Chinei de azi, însă aceasta poate contribui la înțelegerea poziției liderilor chinezi cu privire la rolul asumat în plan geostrategic.

2. Sporirea asertivității Chinei în plan global

Extinderea influenței Chinei în plan regional și global este evidentă. Diplomația chineză a comerțului liber și a investițiilor (din '2000), a parteneriatelor strategice (din 2003),³ a acordurilor de swap valutar (din 2008),⁴ a căilor ferate de mare viteză (2009), completate cu succes de Diplomația Drumului Mătăsii (din 2013) sunt doar câteva exemple care reflectă acest lucru (Oehler-Șincai, 2015).

China a anunțat în 2013 inițiativa creării Băncii Asiatice pentru Investiții în Infrastructură (100 miliarde dolari), proiect care a prins contur în 2015. Tot în 2013, a fost lansat și proiectul constituirii Noii Bănci de Dezvoltare a țărilor BRICS (Brazilia, Rusia, India, China, Republica Africa de Sud) (50 miliarde dolari în prima etapă), dublat de un Fond de rezervă (100 miliarde dolari). În decembrie 2014, China a lansat Fondul pentru Drumul Mătăsii (40 miliarde dolari) (Oehler-Șincai, 2016a).

Multiplele componente ale diplomației chineze reflectă că cea mai mare putere economică asiatică devine din ce în ce mai asertivă, perioada de după 2012 fiind denumită în literatura de specialitate „ascensiunea pașnică 2.0”, care vizează „un nou tip de relații între marile puteri”, de pe poziții de egalitate (Zhang, 2015).

Această ascensiune are două componente majore, una regională, alta globală. **În plan regional**, se observă reconfigurarea forțelor și alianțelor în zona indo-pacifică, sub „bagheta” SUA. Repoziționarea SUA în Asia-Pacific se realizează prin instrumentele noii sale strategii de politică externă, „pivotul” SUA către Asia-Pacific. Această reorientare este motivată în principal de intenția SUA de a împiedica *rivalul* său, China, să acceadă la poziția de „hegemon regional”. Obiectivele SUA se întrepătrund cu cele ale altor țări asiatice, în special *India, care nu acceptă rolul de putere economică de rangul al doilea în Asia-Pacific*, dar și *ale actorilor implicați în dispute teritoriale cu China în Marea de Sud a Chinei* (Taiwan, Malaysia, Vietnam, Filipine, Brunei), dar și în *Marea de Est a Chinei* (Japonia, Coreea de Sud). China rămâne încrezătoare, sigură de sine, pe fondul puterii sale economice (Oehler-

² A se consulta declarația de presă a FMI 16/440, *IMF Launches New SDR Basket Including Chinese Renminbi, Determines New Currency Amounts*, September 30, 2016, disponibilă la: <http://www.imf.org/en/News/Articles/2016/09/30/AM16-PR16440-IMF-Launches-New-SDR-Basket-Including-Chinese-Renminbi>.

³ Printre cei aproximativ 70 de parteneri strategici ai Chinei se numără: Brazilia (1993), Rusia (1996), SUA (1997), ASEAN (2003), Pakistan (2005), Kazakhstan (2005), India (2005), Indonezia (2005), Coreea de Sud (2008), Vietnam (2008), Laos (2009), Cambodgia (2010), Myanmar (2011), Thailanda (2012), Malaysia (2013), Australia (2013), Noua Zeelandă (2014) (Yan, 2015, Zhongping, Jing, 2014).

⁴ Una din căile de internaționalizare a monedei naționale, yuan/renminbi (RMB). China participă din 2000 la inițiativa de la Chiang Mai, prin care a fost lansată o rețea regională de acorduri bilaterale de swap valutar. Fondul lansat în 2010 a fost dublat la 240 miliarde dolari în 2012.

Șincai, 2016b). Acesta este și motivul principal pentru care Rusia consideră alianța cu China drept o prioritate de politică externă, în contextul în care Rusia este unul dintre principalii susținători ai unei Noi Ordini Economice Internaționale, modelate în funcție de obiectivele și prioritățile economiilor emergente.

În plan global, asertivitatea Chinei este relevată de cel mai amplu proiect lansat vreodată de o singură țară: *O Centură, Un Drum (One Belt, One Road*, cunoscut sub acronimul de **OBOR**, inițiat în 2013). Acesta reprezintă „o prioritate strategică” a liderilor chinezi, motivată de factori economici și geopolitici, interni și externi Chinei. Inițiativa include cooperarea cu peste 70 de țări și organizații internaționale, din Asia până în Europa și Africa, și chiar până în America Latină. Totodată, presupune sporirea coordonării statelor lumii în materie de politici, creșterea integrării financiare, promovarea schimburilor comerciale și investiționale, încurajarea conectivității prin proiecte de infrastructură, dar și încurajarea circulației persoanelor și a schimburilor culturale. Perioada sa de implementare este estimată la 35 de ani, această inițiativă putând fi considerată a-și fi atins obiectivele la orizontul anului 2049, la data aniversării a 100 de ani de la întemeierea Chinei moderne.

Ca parte componentă a OBOR, trebuie amintită **platforma 16+1**, lansată în 2011.⁵ Elementul central al procesului de cooperare în această formulă îl reprezintă reuniunile la nivel înalt (reamintind în acest context summit-urile de la Varșovia 2012, București 2013, Belgrad 2014, Suzhou 2015, Riga 2016). Această platformă constituie cadrul de cooperare dintre China și 16 țări din Europa Centrală și de Est (CEE), inclusiv România. Dintre cele 16 țări din CEE, 11 sunt membre ale UE, 5 sunt membre ale Zonei euro (Țările Baltice, Slovacia și Slovenia), 4 sunt candidate la aderare, iar una este potențial candidată (Bosnia-Herțegovina).

Trebuie subliniat că, la summit-ul de la Suzhou, președintele Chinei, Xi Jinping, a propus obiectivul integrării depline a platformei 16+1 în inițiativa OBOR, ambele fiind ghidate de „spiritul Drumului Mătăsii”, *al păcii și cooperării, deschiderii și incluziunii, cunoașterii și înțelegerii reciproce și al beneficiului reciproc*. Aceste elemente susțin poziția Chinei, care nu dorește să genereze o confruntare între Estul și Vestul Europei. Din contră, aceasta urmărește să vină în întâmpinarea nevoilor specifice ale regiunii, ținând cont de diferențele dintre nivelurile de dezvoltare dintre țările care au aderat recent la UE și Occident și de faptul că din 2008-2009 (momentul declanșării crizei financiare și economice mondiale), procesul de convergență reală între Est și Vest, Sud și Nord a fost întrerupt.

Platforma 16+1 prezintă o *geometrie variabilă* în ceea ce privește prioritățile fiecărei țări din CEE în cooperarea cu China. Polonia apare drept liderul incontestabil al CEE în planul cooperării cu China. Aceasta a fost receptivă, a lansat rapid Camera Comună de Comerț China-CEE și Secretariatul mecanismului de contact pentru Agențiile de promovare a investițiilor. În planul cooperării CEE-China, Bulgaria a înființat Asociația pentru cooperarea în domeniul agriculturii, Ungaria Centrul de coordonare a activităților din domeniul turismului, Letonia Secretariatul cooperării logistice și de transport, iar Slovenia a ales sectorul cooperării în domeniul forestier. **România** a stabilit ca domeniu prioritar al

⁵ Estonia, Letonia, Lituania, Polonia, Cehia, Slovacia, Ungaria, România, Bulgaria, Slovenia, Croația, Serbia, Bosnia și Herțegovina, Muntenegru, Albania și Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei, plus China.

cooperării cu China **energia**, dar desigur că poate coopera cu China în toate domeniile amintite, dar și în altele, precum: IT, educație, telecomunicații, infrastructură etc (Oehler-Șincai, 2016a).

Putem aprecia că *România a adoptat mai degrabă o atitudine de „wait and see” în relație cu China, în contrast cu țări precum Polonia, Ungaria și Țările Baltice*. Aceasta deși integrarea României în UE și parteneriatul strategic cu SUA nu sunt antagonice cu o cooperare activă cu alte țări ale lumii, inclusiv cu China. Spre exemplu, în 2014, China, prin Centrul de Cercetare în domeniul Dezvoltării al Consiliului de Stat a lansat „Silk Road Forum”, iar de atunci au avut loc trei reuniuni (Turcia, Spania, Polonia). România nu a fost reprezentată la niciuna din cele trei ediții.⁶ Polonia, în afară de participarea activă la evenimentele organizate pe tema cooperării cu China, a lansat chiar și un Consiliu pentru Drumul Mătăsii (Moagăr-Poladian, Oehler -Șincai, 2016).

Cu toate acestea, din declarațiile de presă și mass media românească reiese că există și o serie de rezultate pozitive. De pildă, România a participat activ la summit-urile 16+1 și la alte evenimente importante pentru cooperarea bilaterală. Astfel, Vicepremierul Costin Borc, ministru al Economiei, a luat parte în perioada 7-9 iunie 2016, la cea de-a doua ediție a Reuniunii ministeriale pentru promovare economică și comercială dintre China și țările Europei Centrale și de Est, organizată la Ningbo, China. Totodată, în data de 15 iulie 2016, a avut loc întâlnirea dintre premierul chinez Li Keqiang și premierul român Dacian Cioloș, pe marginea summit-ului Asia-Europa ASEM (Asia-Europe Meeting), Ulan Bator, în Mongolia, pe tema “20 Years of ASEM: Partnership for the Future through Connectivity”.

Așadar, extinderea influenței Chinei în plan regional și global este evidentă, aceasta fiind însoțită de noi parteneriate, alianțe și formule de cooperare. Inițiativele recente ale Chinei, precum OBOR și 16+1, nu trebuie interpretate ca părți componente ale unei strategii de tip *divide et impera*, atâta vreme cât însuși interesul Chinei este acela al beneficiilor economice pentru toți actorii economici.

3. Parteneriatul strategic UE-China: noi oportunități și provocări

Deși în cercurile academice, politice și de afaceri, *parteneriatul strategic* UE-China este adeseori adus în prim-plan, *problemele sensibile* din relația bilaterală nu au putut fi soluționate (Maher, 2016). Mai mult decât atât, în perioada recentă, au apărut unele noi, precum lansarea în 2011 a cadrului de cooperare 16+1, autoritățile de la Bruxelles nefiind convinse încă de efectele benefice ale acestuia pentru toate statele membre ale UE. Compromisul la care s-a ajuns în 2015, prin inițierea Platformei pentru conectivitate UE-China (care să integreze inițiativele chineze cu cele comunitare), poate fi considerat ca un pas însemnat pe calea temperării concurenței dintre țările membre ale UE, de a câștiga teren una în fața celeilalte în raport cu China (Pop, Oehler-Șincai, 2016).

În 2016, au avut loc două evenimente importante pentru relația UE-China: conturarea direcțiilor viitoare de acțiune printr-o nouă Comunicare a Comisiei și summit-ul UE-China. În

⁶ <http://sam.gov.tr/wp-content/uploads/2014/12/Silk-Roads-Conference-Agenda1.pdf>,
<http://en.drc.gov.cn/silkroadforum.htm>,
<http://chpcf.pl/en/blog/silk-road-forum-2016/> (Note: BRI=Belt and Road Initiative).

continuare, ne vom referi la cele două, subliniind slăbiciunile majore ale cadrului bilateral de cooperare, ceea ce necesită utilizarea mai eficientă a Dialogurilor la nivel înalt (economic și comercial; strategic; cultural) și a celor sectoriale, ca mijloace de a soluționa aspectele sensibile.

În data de 22 iunie 2016, Înaltul Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate și Comisia Europeană au adoptat o **Comunicare comună, intitulată „Elemente ale unei noi strategii a UE privind China”**, care definește relația Uniunii Europene cu China pentru următorii cinci ani.⁷ Prevederile acesteia sunt în conformitate cu *Agenda strategică pentru cooperare la orizontul anilor 2020*, adoptată cu ocazia summit-ului din 21 noiembrie 2013, de la Beijing.

Printre oportunitățile majore pentru relația UE cu China sunt enumerate: *încheierea unui acord ambițios și cuprinzător în materie de investiții, contribuția Chinei la Planul de investiții pentru Europa, activități de cercetare și de inovare comune, precum și conectarea continentului eurasiatic printr-o rețea fizică și digitală prin care să poată avea loc contacte comerciale, de investiții, precum și între popoare.*

Dincolo de oportunități, sunt amintite și teme sensibile, precum: *protejarea UE de concurența neloială din partea Chinei, poziția UE față de disputele din Marea de Est și de Sud ale Chinei (soluționarea pașnică a conflictelor și susținerea poziției cu privire la respectarea dreptului internațional de către China și orice alte țări implicate), menținerea embargoul asupra armelor în raport cu China, drepturile omului, neacordarea statutului de economie de piață Chinei (cu toate implicațiile sale asupra comerțului).*

Schimburile comerciale constituie unul dintre pilonii relațiilor bilaterale, dar, totodată, reprezintă un motiv de dispute serioase. UE este cel mai important partener comercial al Chinei din 2004, în timp ce China este al doilea partener comercial însemnat al UE (14,5% din valoarea totală a schimburilor extracomunitare), după SUA (17,6%). Volumul total al comerțului dintre China și UE a ajuns în 2015 la 520 miliarde euro (față de 467 miliarde euro în 2014), ceea ce reprezintă schimburi comerciale bilaterale în valoare de 1,4 miliarde euro pe zi. Însă balanța comercială a UE în relație cu China este puternic deficitară, deficitul înregistrat în 2015 marcând un nou maxim istoric (180 miliarde euro).⁸

⁷ A se consulta:

http://eeas.europa.eu/china/docs/joint_communication_to_the_european_parliament_and_the_council_-_elements_for_a_new_eu_strategy_on_china.pdf,

[http://europa.eu/rapid/press-release MEMO-16-2258_ro.htm](http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-16-2258_ro.htm) și

[http://europa.eu/rapid/press-release IP-16-2259_ro.htm](http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-2259_ro.htm).

⁸ A se consulta baza de date a Comisiei Europene, disponibilă la <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/statistics/>.

Caseta 1: China, economie de piață sau nu?

La data aderării la Organizația Mondială a Comerțului (OMC) (11 decembrie 2001), China nu a fost recunoscută ca economie de piață de principalii săi parteneri importanți (UE, SUA, Japonia). Textul Protocolului de aderare la OMC lasă posibilitatea interpretării unor paragrafe și secțiuni, ceea ce determină ca, pe de o parte, China să interpreteze textul în favoarea sa: dobândirea automată a statutului de economie de piață la 15 ani de la aderare (deci la data de 11 decembrie 2016). Pe de altă parte, alte state membre ale OMC contestă acest lucru.

Criteriile UE pentru recunoașterea unei economii de piață derivă din **articolul 2, alineatul 7, litera c** din legislația anti-dumping (AD) (**Regulamentul 1225/2009** al Consiliului din 30 noiembrie 2009) și se referă la cinci parametri:

- Deciziile firmelor privind prețurile, costurile și valoarea inputurilor, inclusiv în cazul materiilor prime, costului tehnologiei și al forței de muncă, producției, vânzărilor și investițiilor sunt realizate în concordanță cu semnalele pieței reflectând jocul cererii și al ofertei și fără o interferență semnificativă din partea statului, iar costurile inputurilor majore reflectă substanțial valorile de piață;
- Firmele au un set clar de înregistrări contabile de bază, care sunt supuse procesului de audit în conformitate cu standardele contabile internaționale;
- Costurile de producție și situația financiară ale firmelor nu intră sub incidența unor distorsiuni semnificative, în particular în ceea ce privește deprecierea activelor, anularea datoriilor, schimburile de tip barter și plata prin compensarea datoriilor;
- Firmele sunt subiect al legii falimentului și legislației privind drepturile de proprietate, astfel fiind garantate siguranța și stabilitatea în domeniul operării firmelor;
- Cursurile de schimb sunt cele impuse de piață.

În aceste condiții, nu este evident că economia chineză este îndreptățită la obținerea statutului de economie de piață. Însă, pe de altă parte, trebuie ținut cont de următoarele aspecte: (1) Nu există o definiție general acceptată a statutului de economie de piață. Însuși Regulamentul 1225/2009 al Consiliului UE folosește termeni vagi, precum *intervenție semnificativă*, *distorsiuni semnificative* etc. (2) Economia chineză a făcut pași însemnați pe calea reformelor, în direcția liberalizării. (3) Dintre marile economii ale lumii, nici UE, SUA și Japonia, care se opun acordării acestui statut Chinei, nu satisfac integral criteriile, dacă ținem cont de industriile protejate de concurența externă, sectoarele subvenționate, politica monetară (a se lua în calcul doar amplele măsuri de relaxare cantitativă). (4) În sfera investigațiilor anti-dumping, în timp ce pentru o țară cu statutul de economie de piață, calculul valorii normale a prețurilor de export este simplu și transparent, pentru o țară care nu are acest statut, se apelează la metodologii alternative (*metodologia țării corespondente sau surrogat*). Acestea presupun compararea prețurilor cu cele ale produselor similare din alte economii de piață luate ca referință, ceea ce poate conduce la taxe anti-dumping cu mult peste cele normale și, implicit, corecte.

Sursa: Casetă elaborată de autor pe baza Regulamentului 1225/2009 al Consiliului UE, The Wall Street Journal (2014), Barone (2015), idei incluse și în Moagăr-Poladian, Pencea, Oehler-Șincai, Dumitrescu, 2016.

În ceea ce privește **România**, ponderea schimburilor țării noastre cu China în totalul schimburilor UE-China a fost de numai 0,7% în 2015 (0,3% pe latura exporturilor și 0,8% pe cea a importurilor). China a fost în 2015 a 21-a destinație a exporturilor românești (1% din totalul exporturilor românești), a șasea sursă de import (4,6% din totalul importurilor), dar principala sursă a deficitului comercial al României (circa 2,4 miliarde euro). Merită menționat și faptul că principalul partener comercial al României îl reprezintă UE, aceasta deținând procentaje ridicate deopotrivă în exporturile și importurile României (74% și, respectiv, 77%). Ținând cont de valoarea ambelor fluxuri comerciale (export plus import) în relație cu China, România a fost aproape la egalitate cu Slovacia, dar a fost devansată de Polonia, Cehia și Ungaria. De altfel, țările din grupul de la Vișegrad (Polonia, Cehia, Ungaria și Slovacia) s-au dovedit mai active decât România în relație cu China, nu doar la capitolele

comerț și investiții, dar și prin participarea la noile inițiative chineze, OBOR și 16+1, în plan instituțional și organizatoric (Oehler-Șincai, 2016a).

Referindu-ne la al doilea aspect anunțat anterior (cea de-a 18-a reuniune la nivel înalt UE-China, Beijing, 12-13 iulie 2016), trebuie subliniat că evenimentul a fost găzduit de Premierul chinez, iar UE a fost reprezentată de Președintele Consiliului European și Președintele Comisiei Europene. Pe Agenda întâlnirii la nivel înalt s-au regăsit **teme** precum: **drepturile omului, criza refugiaților, schimbările climatice, investițiile, statutul de economie de piață pentru China, supracapacitatea de producție din industria chineză a oțelului.**⁹ Multe dintre acestea reprezintă *subiecte sensibile* în relația bilaterală.

În contrast cu reuniunea anterioară, din 29 iunie 2015, când a fost dată publicității o Declarație comună amplă (cu 33 de puncte), la summit-ul din acest an nu a fost redactată nicio Declarație comună. De altfel, reuniunea a avut loc la doar trei săptămâni de la votul pro-Brexit exprimat la referendumul din Marea Britanie, decizie neașteptată nici la Bruxelles, nici în alte capitale europene. Totodată, deși Președintele Consiliului European, Donald Tusk a reiterat că UE dorește să abordeze „prietenește” provocările comune, acesta a criticat indirect China prin afirmații legate de „protecția ordinii internaționale bazate pe reguli”, importanța libertății presei, a libertății de expresie, asociere și întrunire, inclusiv pentru minorități.

Trebuie subliniat că prima zi a reuniunii (12 iulie) s-a suprapus cu decizia Curții Permanente de Arbitraj de la Haga, prin care aceasta a dat câștig de cauză Filipinelor în disputele teritoriale cu China din Marea de Sud a Chinei (în care mai sunt implicate, contra Chinei, Vietnam, Malaysia, Brunei și Taiwan). Autoritățile de la Beijing susțin că dețin suveranitatea asupra „cvasi-totalității” Mării de Sud a Chinei, zonă de importanță strategică majoră nu doar în plan regional, ci și global, ținând cont de rezervele de hidrocarburi de care dispune și rutele maritime care o străbat. În opinia doamnei Ambasador Yang Yanyi, șeful misiunii chineze la UE, arbitrajul Curții de la Haga cu privire la disputele teritoriale din Marea Chinei de Sud este „ilegal, ilegitim și invalid”,¹⁰ China susținând alternativa soluționării disputelor pe baza negocierilor bilaterale. SUA au încurajat vecinii Chinei să conteste această variantă.

În data de 13 iulie, Președintele Consiliului European a sintetizat **trei concluzii ale summit-ului**. *Prima* este legată de importanța cooperării internaționale bazate pe **norme și reguli**. O ordine internațională cu reguli comune este în interesul tuturor, însă există diferențe între viziunile actorilor participanți la această ordine în materie de reguli. Această afirmație ne poate duce cu gândul la câteva exemple, unul dintre acestea fiind modul de interpretare a regulilor internaționale de către China și țările și teritoriile implicate în disputele teritoriale din Marea de Sud a Chinei.

⁹ Merită evidențiat faptul că, în data de 16 iulie 2016, Președinții Consiliului și Comisiei Europene i-au adresat o scrisoare Premierului Li Keqiang, privind problema supracapacității de producție în industria oțelului. Aceștia au propus ca prima reuniune a platformei bilaterale privind industria oțelului (asupra căreia s-a convenit la summit) să aibă loc în septembrie a.c. la Bruxelles. Printre aspectele abordate se vor număra subvențiile și alte forme de sprijin din partea guvernelor și a instituțiilor publice, care pot cauza distorsiuni ale pieței și pot contribui la capacitatea de producție în exces.

¹⁰ A se consulta: <http://www.euractiv.com/section/global-europe/opinion/south-china-sea-arbitration-illegal-illegitimate-and-invalid/>.

În al doilea rând, **criza migrației** este problemă de interes comun pentru ambele părți, în contextul în care peste 60 de milioane de persoane strămutate la nivel internațional au nevoie de protecție. China se confruntă cu amenințarea unor conflicte potențiale în vecinătatea sa (Peninsula Coreea, Asia Centrală, Myanmar), iar cooperarea cu UE îi poate oferi expertiza necesară pentru gestionarea crizelor. Totodată, cooperarea bilaterală poate contribui la consolidarea parteneriatului strategic dintre cele două părți. Pe de altă parte, China și-a manifestat interesul de a avea un rol în creștere în guvernanta globală, participând la activitatea unor organizații internaționale precum Agenția Organizației Națiunilor Unite pentru Refugiați, Comitetul Internațional al Crucii Roșii, Organizația Internațională pentru Migrație.¹¹

În al treilea rând, UE și China au decis lansarea unei noi runde a Dialogului privind drepturile omului (programată pentru noiembrie 2016), în vederea înlăturării punctelor divergente de vedere existente.

Poziția Președintelui Consiliului European și Președintelui Comisiei Europene la summit-ul UE-China din iulie 2016 evidențiază un ton mai dur în relație cu China față de reuniunile anterioare. Însă, în pofida acestei schimbări, Președintele Comisiei Europene, Jean-Claude Juncker a declarat că UE este hotărâtă să consolideze parteneriatul cu China în aceste „vremuri tumultuoase”.

4. Concluzii

China se evidențiază ca o putere economică în ascensiune. *Saltul* său în ierarhiile mondiale se remarcă deopotrivă în planul PIB-ului, în sfera fluxurilor comerciale și investiționale globale și în materie de indicatori calitativi (precum indicele competitivității globale, indicele complexității economice, progres tehnologic, capacitate de inovare, sporire a gradului de urbanizare etc.).

Toate acestea îi permit Chinei să fie din ce în ce mai asertivă în plan geostrategic. Asertivitatea Chinei are două componente majore, una regională, alta globală. **În plan regional, la confluența cu cel global**, se observă reconfigurarea forțelor și alianțelor în zona indo-pacifică, sub „bagheta” SUA. Repoziționarea SUA în Asia-Pacific se realizează prin instrumentele noii sale strategii de politică externă, „pivotul” SUA către Asia-Pacific. Această reorientare este motivată în principal de intenția SUA de a împiedica *rivalul* său, China, să acceadă la poziția de „hegemon regional”. Obiectivele SUA se întrepătrund cu cele ale altor țări asiatice, în special *India, care nu acceptă rolul de putere economică de rangul al doilea în Asia-Pacific*, dar și *ale actorilor implicați în dispute teritoriale cu China în Marea de Sud a Chinei* (Taiwan, Malaysia, Vietnam, Filipine, Brunei), dar și în *Marea de Est a Chinei* (Japonia, Coreea de Sud). China rămâne însă încrezătoare, sigură de sine, motiv pentru care Rusia consideră alianța cu China drept o prioritate de politică externă, în contextul în care ambele susțin redefinirea Ordinii Economice Internaționale prin prisma realităților actuale.

În plan global, asertivitatea Chinei este relevată de cel mai amplu proiect lansat vreodată de o singură țară: *O Centură, Un Drum (One Belt, One Road*, cunoscut sub

¹¹ A se consulta: http://www.chinadaily.com.cn/opinion/2016-07/22/content_26184669.htm.

acronimul de **OBOR**, inițiat în 2013). Acesta reprezintă „o prioritate strategică” a liderilor chinezi, motivată de factori economici și geopolitici, interni și externi Chinei. Inițiativa include cooperarea cu peste 70 de țări și organizații internaționale, din Asia până în Europa și Africa, și chiar până în America Latină. Totodată, presupune sporirea coordonării statelor lumii în materie de politici, creșterea integrării financiare, promovarea schimburilor comerciale și investiționale, încurajarea conectivității prin proiecte de infrastructură, dar și încurajarea circulației persoanelor și a schimburilor culturale. Perioada sa de implementare este estimată la 35 de ani, această inițiativă putând fi considerată a-și fi atins obiectivele la orizontul anului 2049, la data aniversării a 100 de ani de la întemeierea Chinei moderne.

Inițiativele recente ale Chinei, OBOR și 16+1 au deschis noi căi de intensificare a relațiilor de cooperare ale UE cu R. P. Chineză. Cu toate acestea, până când nu se va înțelege faptul că de parteneriatul strategic UE-China, OBOR și 16+1 pot beneficia toate țările implicate, ținând cont de propriile avantaje competitive, această relație va fi una sub-optimală.

Inițiativa OBOR este însoțită de o serie de provocări majore, precum riscurile macroeconomice și în materie de securitate în țări situate de-a lungul Noului Drum al Mătăsii (spre exemplu, în Asia Centrală, Orientul Mijlociu), riscul izbucnirii unor pandemii, diferențele culturale, percepția actorilor majori asupra OBOR, existența unor bariere dincolo de cele de comunicare (în planul investițiilor, schimburilor comerciale, drepturilor de proprietate intelectuală, soluționării diferendelor prin curțile de arbitraj etc.). Totodată, reglementările UE în materie de achiziții publice și garanții de stat se prefigurează ca o barieră în calea cooperării CEE-China (Moagăr-Poladian, Oehler-Șincai, 2016).

Platforma 16+1 prezintă o geometrie variabilă în ceea ce privește prioritățile fiecărei țări din CEE în cooperarea cu China. Având în vedere alegerea coordonării unuia sau a două domenii ale cooperării bilaterale, Polonia mizează în principal pe comerț și investiții, Ungaria pe turism, Bulgaria pe agricultură, România pe energie, Letonia pe logistică-transport, iar Slovenia pe cooperarea în domeniul forestier. România poate coopera cu China în toate domeniile amintite, dar și în altele, precum: IT, educație, telecomunicații, infrastructură etc.

Până în prezent, România a adoptat mai degrabă o atitudine de „wait and see” în relație cu China. Este și principalul motiv pentru care China a încheiat acorduri de parteneriat strategic cu Serbia (2009), Polonia (2011) și Cehia (2016) – dar nu și cu România, a doua țară din CEE în ceea ce privește teritoriul, populația, a treia în funcție de valoarea PIB-ului nominal, cu o poziție geografică extrem de favorabilă –. Mai mult decât atât, China a ridicat parteneriatele cu Serbia și Polonia la rangul de parteneriat strategic cuprinzător în iunie 2016. În acest context, trebuie subliniat că Polonia, Cehia și Ungaria au linii aeriene directe cu China, iar Serbia și China au decis renunțarea la vize.

Participarea unei delegații din partea Institutului de Economie Mondială (IEM) la *Forumul Academic la nivel înalt 16+1: Oportunități și riscuri asociate inițiativei O Centură, Un Drum (OBOR)* – Varșovia, 20-21 octombrie 2016 –,¹² a evidențiat următoarele propuneri pentru consolidarea relației de parteneriat dintre România și China (Moagăr-Poladian, Oehler-Șincai, 2016).

(1) **Intensificarea activității biroului de promovare turistică a României de la Beijing**, precum și evaluarea posibilității deschiderii de birouri în alte regiuni, având în vedere că în 2015 numărul de turiști chinezi peste hotare s-a ridicat la 128 milioane (comparativ cu 117 milioane în 2014), ceea ce a plasat din nou China pe locul I în ierarhia mondială. Trebuie ținut seama că în atragerea turiștilor chinezi în România, un atu deosebit l-ar avea creșterea numărului de vorbitori de limba chineză pentru promovarea turistică. Totodată, este importantă **evaluarea posibilității redeschiderii liniei aeriene directe București-Beijing și a deschiderii altor linii directe**, precum și a implicării mai active a autorităților locale în relațiile bilaterale. În plus, este necesară **facilitarea sistemului de obținere a vizelor pe relația România-China**. Apreciem că este utilă invitarea Ambasadei R. P. Chineze la București la dezbateri pe tema relațiilor bilaterale, abordând teme de interes comun.

(2) Evaluarea posibilității încheierii de **noi Acorduri de parteneriat** de către Academia Română/Ministerul Educației Naționale și Cercetării Științifice/Universități de renume din România cu: Academia Chineză de Științe Sociale (CASS), Academia de Științe Sociale din Shanghai (SASS), Universități de renume din China, Biroul Central pentru Compilații și Traduceri, Rețeaua grupurilor de reflecție 16+1 sub egida CASS, Platforma Academică la nivel înalt 16+1 sub egida CCTB, care să faciliteze cooperarea pe multiple planuri: politic, economic, cultural. Totodată, considerăm oportun schimbul bilateral de studenți dintre țările CEE și China, care ar conduce la apropierea dintre părți.

(3) **Încurajarea publicării unui număr mai mare de știri** despre economia chineză, având în vedere ascensiunea deosebită a acestei țări. Spre exemplu, deși portul din Constanța a încheiat un acord de parteneriat cu portul Qingdao în aprilie 2016, în presa românească/declarațiile de presă nu apar informații cu privire la acest parteneriat.

În concluzie, România trebuie să țină cont de oportunitățile existente și să mizeze pe cooperarea activă cu toate țările lumii, inclusiv cu China în ascensiune.

¹² Evenimentul a fost organizat de Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor din Poznan (Polonia) și Biroul Central pentru Compilații și Traduceri din Beijing (CCTB). Biroul, cu atribuții pe multiple planuri – politic, economic, social, cultural – se află direct în subordinea Comitetului Central al Partidului Comunist din China, la nivel de vice-ministru. Principalele competențe ale Biroului sunt legate de: traducerea, analizarea și studierea teoriilor marxiste, socialismului, politicii internaționale și activității partidelor politice, precum și de activitatea de traducere a documentelor, lucrărilor și tezelor liderilor de stat. Acest forum reprezintă un prim rezultat concret al seminarului organizat de CCTB în Republica Populară Chineză în perioada 16.-25.09.2015.

Bibliografie

- Barone, B. (2015), *In-depth analysis – one year to go: The debate over China's market economy status heats up*, European Parliament, Directorate-General for External Policies, Policy Department.
- DG Trade (2016), *Trade statistics*, bază de date disponibilă la:
<http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/statistics/>.
- International Monetary Fund (IMF) (2016), *World Economic Outlook Database*, October, disponibilă la:
<https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2016/02/weodata/weose1gr.aspx>.
- Maher, R. (2016), *The elusive EU-China strategic partnership*, Chatham House, disponibil la:
https://www.chathamhouse.org/sites/files/chathamhouse/publications/ia/INTA92_4_Maher.pdf.
- Moagăr-Poladian, S. (coordonator), Pencea, S., Oehler-Șincai, I. M., Dumitrescu, G. C. (2016), „*Document-suport pentru fundamentarea poziției României în negocierile privind acordarea statutului de economie de piață Chinei de către UE după 11.12.2016*”, elaborată în cadrul Institutului de Economie Mondială/Academia Română, ianuarie.
- Moagăr-Poladian, S., Oehler-Șincai, I. M. (2016), *Sinteză a principalelor concluzii rezultate în urma participării la Forumul Academic la nivel înalt 16+1: Oportunități și riscuri asociate inițiativei O Centură, Un Drum (OBOR)*, Varșovia, 20-21 octombrie.
- Oehler-Șincai, I. M. (2016a), *Country Report – Romania*, Project “Opportunities and Challenges of Belt and Road Initiative: Perspective from China and Central and Eastern European Countries”, Undertaking Organization: Central Compilation & Translation Bureau (CCTB) – China, Joint Research Organizations: 12 Institutions from 11 Central and Eastern European Countries.
- Oehler-Șincai, I. M. (2016b), *Relațiile indo-chineze în contextul reorientării SUA către Asia-Pacific*, Revista de Economie Mondială, volumul 8, nr. 1, pp. 72-89.
- Oehler-Șincai, I. M. (2015), *Poziționarea UE în realitatea economică și geopolitică. Antologie de reflecții și studii de caz privind Noua Ordine Economică Mondială*, Editura Universității din București, decembrie.
- Pop, N., Oehler-Șincai, I. M. (2016), *Parteneriatul UE-China. Semnificația strategică*, Infosfera, anul VIII, numărul 1, pp. 3-15.
- Roach, S. S. (2016), *The World Economy Without China*, Project Syndicate, October 24.
- State Administration of Foreign Exchange (SAFE) (2016), *The Scale of China's Foreign Exchange Reserves*, disponibil la:
<http://www.safe.gov.cn/wps/portal/english/Data/Forex>.
- US Department of the Treasury (2016), Major foreign holders of treasury securities, raport disponibil la:
<https://www.treasury.gov/resource-center/data-chart-center/tic/Pages/ticsec2.aspx>.
- The Wall Street Journal (2014), *Malmstrom: No Automatic Market Economy Status for China*, December 11.
- Yan, X. (2015), *China-U.S. Competition for Strategic Partners*, China-US Focus, October 29, available at:
<http://www.chinausfocus.com/foreign-policy/china-u-s-competition-for-strategic-partners/>.
- Zhang, J. (2015), *China's new foreign policy under Xi Jinping: towards 'Peaceful Rise 2.0'?*, Global Change, Peace & Security, 27:1, 5-19, DOI: 10.1080/14781158.2015.993958.